

VỊ TRÍ, VAI TRÒ CỦA ĐỘI NGŨ TRÍ THỨC TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC ĐẠI HỌC GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

TS. VŨ THỊ HẰNG *

TS. PHẠM THỊ THU HƯƠNG **

TÓM TẮT

Trong quá trình phát triển đất nước, Đảng luôn xác định rõ vị trí và vai trò quan trọng của đội ngũ trí thức. Trước sự phát triển nhanh chóng của khoa học công nghệ và nền kinh tế tri thức, Đảng tiếp tục chủ trương xây dựng và phát huy vai trò của đội ngũ trí thức, đồng thời xác định đây chính là một trong những động lực quan trọng để phát triển đất nước nhanh và bền vững trong giai đoạn mới. Đối với một nước đang trong quá trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa như Việt Nam, yêu cầu về nguồn nhân lực chất lượng cao là nhiệm vụ được đặt lên hàng đầu. Do đó, trí thức trong các cơ sở giáo dục đại học có vị trí, vai trò là một trong những yếu tố quyết định quá trình đào tạo nguồn nhân lực, đặc biệt là nguồn nhân lực chất lượng cao. Bài viết đề cập đến vị trí, vai trò và những vấn đề đặt ra nhằm phát huy vai trò của trí thức trong các cơ sở giáo dục đại học hiện nay.

Từ khóa: Đội ngũ trí thức, Vai trò của trí thức, Giáo dục đại học, Trí thức giáo dục đại học.

Nhận bài: 10/10/2024; đưa vào quy trình biên tập: 11/10/2024; duyệt đăng: 25/01/2025.

1. VỊ TRÍ CỦA ĐỘI NGŨ TRÍ THỨC TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC ĐẠI HỌC

Quán triệt Tư tưởng Hồ Chí Minh Đảng cộng sản Việt Nam luôn coi trí thức là vốn liếng quý báu của dân tộc, giành chính quyền cần có trí thức, kháng chiến kiến quốc cần có trí thức, xây dựng chủ nghĩa xã hội càng cần có trí thức hơn, đặc biệt là trí thức có trình độ cao. Đảng khẳng định: “Đội ngũ cán bộ khoa học, đặc biệt, là cán bộ có trình độ khoa học cao, là vốn quý của dân tộc, cần được chú trọng phát huy năng lực nhằm phục vụ sự nghiệp phát triển đất nước” [3, tr. 569]. Cùng với quá trình phát triển đất nước qua từng thời kỳ, việc nhận thức về vị trí, vai trò của đội ngũ trí thức càng đầy đủ và sâu sắc hơn, Đảng chỉ rõ: Giáo dục đào tạo cùng với khoa học công nghệ phải thực sự là quốc sách hàng đầu. Văn kiện Hội nghị Trung ương 7 khóa X viết: “Xây dựng đội ngũ trí thức vững mạnh là trực tiếp

nâng tầm trí tuệ của dân tộc, sức mạnh của đất nước, nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng và chất lượng hoạt động của hệ thống chính trị” [4, tr. 90-91].

Trí thức trong các cơ sở giáo dục đại học là một bộ phận quan trọng, tiêu biểu và có vị trí, vai trò quan trọng trong quá trình đào tạo nguồn nhân lực, đặc biệt là nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng sự phát triển đất nước. Trải qua các kỳ Đại hội, Đảng luôn đề cao vai trò của đội ngũ trí thức, đặc biệt là trí thức ở các trường đại học. Đại hội X của Đảng, Đại hội tổng kết 20 năm đổi mới (1986 - 2006) khẳng định, đẩy mạnh hoạt động thực tiễn và tư duy lý luận về công nghiệp hóa, hiện đại hóa gắn với phát triển kinh tế tri thức, là xu thế tất yếu trong quá trình phát triển đất nước. Đảng chỉ rõ “đổi mới cơ bản và

toàn diện giáo dục đại học, tạo chuyển biến mạnh mẽ về chất lượng đào tạo” [5, tr. 207].

Đại hội XI của Đảng xác định phương hướng phát triển kinh tế tri thức ở nước ta từ năm 2011 - 2020 là: “Phát triển kinh tế tri thức trên cơ sở phát triển giáo dục, đào tạo, khoa học, công nghệ; xây dựng đồng bộ cơ sở hạ tầng khoa học, công nghệ, trước hết là công nghệ thông tin... Phát huy và sử dụng có hiệu quả nhất nguồn tri thức của con người Việt Nam... Xây dựng và triển khai lộ trình phát triển kinh tế tri thức đến năm 2020” [6, tr. 75, 221]. Như vậy, chủ trương nhất quán của Đảng Cộng sản Việt Nam thực hiện thắng lợi công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước phải thực sự coi giáo dục đào tạo, cùng với khoa học công nghệ là quốc sách hàng đầu, gắn kết chặt chẽ công nghiệp hóa, hiện đại hóa với phát triển kinh tế tri thức và bảo vệ tài nguyên, môi trường. Để đạt được mục tiêu đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, Đại hội XI của Đảng xác định 3 đột phá chiến lược, trong đó “Phát triển nhanh nguồn lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao, tập trung vào việc đổi mới căn bản và toàn diện nền giáo dục quốc dân; gắn kết chặt chẽ phát triển nguồn nhân lực với phát triển và ứng dụng khoa học, công nghệ” [6, tr. 96-97] là khâu thứ hai. Đại hội XIII của Đảng, tiếp tục cụ thể hóa khâu đột phá này: “Phát triển nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao; ưu tiên phát triển nguồn nhân lực cho công tác lãnh đạo, quản lý và các lĩnh vực then chốt trên cơ sở nâng cao, tạo bước chuyển biến mạnh mẽ, toàn diện, cơ bản về chất lượng giáo dục và đào tạo gắn với cơ chế tuyển dụng, sử dụng, đãi ngộ nhân tài, đẩy mạnh nghiên cứu, chuyển giao, ứng dụng và phát triển khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo” [6, tr. 203-204].

Toàn cầu hóa cùng với những tác động của Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, trên mọi lĩnh vực đang làm thay đổi cả về kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội và lối sống của từng người. Để phát triển đất nước đòi hỏi đội ngũ trí thức Việt Nam, trong đó có trí thức tại các cơ sở giáo dục đại học cần tiếp tục được

phát triển cả số lượng lẫn chất lượng. Làm sao để đội ngũ này luôn là lực lượng đi đầu trong nghiên cứu, đổi mới, sáng tạo, ứng dụng khoa học, công nghệ và hội nhập quốc tế. Để đạt được mục tiêu đến năm 2030 và tầm nhìn đến năm 2045 trong Nghị quyết 45-NQ/TW ngày 24/11/2023 Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khoa XIII đề ra: “Đội ngũ trí thức Việt Nam lớn mạnh, có chất lượng cao, cơ cấu hợp lý, thuộc tốp đầu khu vực và tiệm cận với các nước phát triển; nhiều nhà khoa học có tầm ảnh hưởng trên thế giới, đạt các giải thưởng quốc tế trên các lĩnh vực; nhiều tổ chức khoa học và công nghệ, cơ sở giáo dục và đào tạo đạt chuẩn quốc tế đáp ứng yêu cầu của quốc gia phát triển” [1, tr. 3]. Và đặc biệt, Nghị quyết đã đưa ra một trong những mục tiêu đến năm 2030: “Phát triển một số cơ sở nghiên cứu, cơ sở giáo dục đại học đạt trình độ tiên tiến, thuộc nhóm hàng đầu Châu Á; trong đó Đại học Quốc gia Hà Nội và Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh được xếp hạng trong nhóm 500 đại học hàng đầu thế giới” [1, tr. 3]. Do đó, việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cùng với phát triển khoa học, công nghệ là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học hiện nay.

Xét theo quan điểm hệ thống, trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học là một bộ phận có trình độ cao hợp thành đội ngũ trí thức, lao động sáng tạo của đội ngũ này trong các cơ sở giáo dục đại học đang góp phần quan trọng, trực tiếp đào tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong xu thế toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế.

Xét trong mối liên hệ gắn bó, chặt chẽ với trí thức nói chung, đội ngũ trí thức trong các cơ sở giáo dục đại học cũng đều có chung một phương thức lao động trí óc với khả năng tư duy độc lập, trình độ chuyên môn nhất định để sáng tạo và ứng dụng những tri thức khoa học góp phần phát triển xã hội. Quá trình hình thành và phát triển của trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học gắn liền với quá trình hình thành, phát triển của các

cơ sở giáo dục đại học. Dưới góc độ triết học và các quy luật của phép biện chứng về quan hệ giữa cái chung và cái riêng thì “đội ngũ trí thức ở các trường đại học là một bộ phận tiêu biểu của trí thức nước nhà, bao gồm những người lao động trí óc, sáng tạo, năng động, nghiên cứu và ứng dụng, chủ yếu là đội ngũ giảng dạy, nghiên cứu và quản lý trong các trường đại học” [8, tr. 54-55].

Nhiều quan niệm cho rằng, trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học cũng như trí thức nói chung, bao gồm nhiều lực lượng khác nhau phải có trình độ học vấn cao, thường là trình độ sau đại học. Ngày nay, quan niệm này không sai nhưng khó đo lường về năng lực và đóng góp trên thực tế của đội ngũ này. Nếu chỉ đánh giá trình độ học vấn và kết quả mà trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học được đào tạo thông qua văn bằng, chứng chỉ thì chưa đủ, đó không phải là căn cứ duy nhất và chủ yếu để định danh trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học ở nước ta. Bởi lẽ, trong nền kinh tế tri thức hiện nay, nếu trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học không chứng thực được hiệu quả lao động trí óc, sáng tạo bằng giá trị thực của mình trong hoạt động giáo dục thực tế thì đội ngũ này tự bản thân cũng sẽ bị xã hội đào thải. Do đó, bên cạnh bằng cấp, thì năng lực và sự đóng góp bằng giá trị thực của đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học phải là yếu tố quan trọng hàng đầu để đánh giá chất lượng của đội ngũ này. Vậy, cần nhận thức đầy đủ và toàn diện rằng học vấn, bằng cấp của trí thức trong các cơ sở giáo dục đại học chỉ phát huy giá trị khi nó được kiểm chứng bằng năng suất, hiệu quả và chất lượng của hoạt động giáo dục đại học. Do đó, chúng ta cần có quan điểm biện chứng, toàn diện khi nhìn nhận đặc điểm đội ngũ này trên nhiều phương diện và góc độ cụ thể, tránh tuyệt đối hóa một mặt nào đó.

Sự tồn tại của trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học gắn với một cơ cấu đa dạng với nhiều bộ môn, đa số là giảng viên (làm công tác giảng dạy và nghiên cứu khoa học), ngoài ra còn có bộ phận quản lý. Tuy nhiên, đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học thường được đồng nhất với đội ngũ nhà giáo,

giảng viên trong các trường đại học. Nghị quyết của Bộ Chính trị khóa IV (1979) “cán bộ giảng dạy ở các trường đại học và chuyên nghiệp phải là những người tiêu biểu cho lớp trí thức xã hội chủ nghĩa” [2, tr. 37]. Do đó, đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học là một bộ phận tiêu biểu của đội ngũ trí thức Việt Nam.

Như vậy, đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học là tập hợp những người trí thức trong các cơ sở giáo dục đại học ở các chuyên ngành khác nhau được tổ chức thành lực lượng hoạt động chủ yếu là giảng dạy và nghiên cứu khoa học theo mục đích của nhà trường đề ra.

2. VAI TRÒ CỦA ĐỘI NGŨ TRÍ THỨC TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC ĐẠI HỌC

Một là, Đào tạo nhân lực, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài

Đội ngũ trí thức nói chung, trí thức giáo dục đại học nói riêng, có vai trò và đóng góp to lớn đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước dưới sự lãnh đạo của Đảng cộng sản Việt Nam. Văn kiện Đại hội XIII khẳng định: “30 năm thực hiện Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, lý luận về đường lối đổi mới, về chủ nghĩa xã hội ở nước ta ngày càng được hoàn thiện và từng bước được hiện thực hóa... Với tất cả sự khiêm tốn, chúng ta vẫn có thể nói rằng: Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay” [1, tr. 25]. Những thành tựu và kết quả đó phải kể đến sự đóng góp của đội ngũ trí thức nói chung, đặc biệt trí thức giáo dục đại học có vai trò to lớn trong việc đào tạo nguồn nhân lực, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài trên tất cả lĩnh vực khoa học công nghệ, khoa học tự nhiên, khoa học xã hội nhân văn... Công tác đào tạo nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài chủ yếu do đội ngũ trí thức ở các nhà trường đảm nhiệm, trong đó các cơ sở giáo dục đại học thực hiện đào tạo ở trình độ cao giữ vai trò là nòng cốt.

Đại hội XI của Đảng khẳng định: “Phát triển giáo dục là quốc sách hàng đầu. Đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục Việt Nam theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, xã hội hóa, dân chủ hóa và hội nhập quốc tế, trong đó đổi mới cơ chế quản lý giáo dục, phát triển đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý là khâu then chốt. Tập trung nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo, coi trọng giáo dục đạo đức, lối sống, năng lực sáng tạo, kỹ năng thực hành, khả năng lập nghiệp... Thực hiện đồng bộ các giải pháp để nâng cao chất lượng giáo dục đại học, bảo đảm cơ chế tự chủ gắn với nâng cao trách nhiệm xã hội của các cơ sở giáo dục, đào tạo. Tập trung đầu tư xây dựng một số trường, khoa, chuyên ngành mũi nhọn, chất lượng cao” [6, tr.130-131]. Đại hội lần thứ XIII khẳng định: “Tiếp tục đẩy mạnh phát triển nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao, trọng tâm là hiện đại hóa giáo dục, nâng cao chất lượng đào tạo để đáp ứng yêu cầu phát triển trong bối cảnh cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và hội nhập quốc tế sâu rộng” [7, tr.127-128]. Từ chủ trương, đường lối của Đảng, Luật Giáo dục Đại học xác định mục tiêu chung của giáo dục đại học là: Đào tạo nhân lực, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài, nghiên cứu khoa học, công nghệ tạo ra tri thức, sản phẩm mới, phục vụ yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng - an ninh và hội nhập quốc tế. Đào tạo người học có phẩm chất chính trị, đạo đức; có kiến thức, kỹ năng thực hành nghề nghiệp, năng lực nghiên cứu và phát triển ứng dụng khoa học và công nghệ tương xứng với trình độ đào tạo; có sức khỏe; có khả năng sáng tạo và trách nhiệm nghề nghiệp, thích nghi với môi trường làm việc, có ý thức phục vụ nhân dân. Đối với mỗi trình độ đào tạo của giáo dục đại học cũng quy định những mục tiêu cụ thể đảm bảo tính hiện đại, phát triển nhưng cơ cấu cân đối giữa các khối kiến thức tương ứng với trình độ chung của khu vực và thế giới.

Do đó, đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học có nhiệm vụ đào tạo nguồn nhân lực dồi dào, chất lượng cao nâng tầm vị thế của quốc gia trên trường quốc tế.

Hai là, đề xuất, đóng góp ý kiến vào đường lối, chủ trương của Đảng và chính sách của Nhà nước về xây dựng nền giáo dục nước nhà, đặc biệt là giáo dục đại học

Việt Nam đang quá độ lên chủ nghĩa xã hội và tiến hành đổi mới là quá trình đầy khó khăn, thử thách nên việc xây dựng chủ trương, đường lối của Đảng, Nhà nước về các lĩnh vực nói chung, trong đó có lĩnh vực giáo dục, cần có sự chung tay của toàn xã hội, đặc biệt của đội ngũ trí thức trình độ cao, có thực tiễn phong phú. Một đất nước muốn giàu có, hưng thịnh nhất định phải có một nền giáo dục tốt, sánh vai với các nền giáo dục trên thế giới. Do đó, việc tham gia trực tiếp vào công tác lý luận, tham mưu, nghiên cứu, tổng kết, đề xuất xây dựng chủ trương, chính sách nói chung; chính sách xây dựng, phát triển giáo dục nói riêng trong bối cảnh mới là vô cùng cần thiết như Luật Giáo dục (2019), Luật Giáo dục đại học - sửa đổi bổ sung (2018), Nghị định, Nghị quyết; các chương trình đào tạo, hình thức đào tạo liên kết... Kiên quyết đấu tranh chống bệnh thành tích trong giáo dục, hiện tượng “học giả, bằng thật”, tư tưởng bao cấp đối với các cơ sở giáo dục đại học công lập đang hoạt động không hiệu quả... Tất cả những vấn đề mới phát sinh liên tục trong tình hình thế giới đang có nhiều thay đổi, biến động khôn lường... cần được nghiên cứu và làm sáng tỏ, do đó những ý kiến xây dựng, phản biện của đội ngũ trí thức, trí thức giáo dục đại học ngày càng đóng vai trò quan trọng góp phần phát triển nền giáo dục trong tình hình mới.

Ba là, truyền bá và sáng tạo những tri thức khoa học mới thông qua các hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong các trường đại học, các viện nghiên cứu

Trí thức giáo dục đại học có vai trò vừa là nhà giáo dục, nhà khoa học, nhà lãnh đạo, quản lý, nhà cung ứng dịch vụ cho xã hội, là

nguồn nhân lực đặc biệt quan trọng thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội và thúc đẩy quá trình hội nhập quốc tế sâu rộng. Trực tiếp nghiên cứu, ứng dụng, truyền bá và sáng tạo ra những tri thức khoa học mới, tiến bộ hữu ích ở trình độ cao là đặc điểm của lao động sáng tạo của đội ngũ trí thức, trí thức giáo dục đại học. Vai trò của đội ngũ này ở chỗ sáng tạo và truyền bá những tri thức mới cho thế hệ trẻ để họ tiếp tục phát huy trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội thông qua các hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong các cơ sở giáo dục đại học. Đây là đội ngũ có trình độ cao, đặc biệt là các nhà khoa học, các chuyên gia đầu ngành luôn tiếp cận với những tri thức khoa học mới, những nghiên cứu, phát minh đi đầu trong việc phát triển khoa học công nghệ. Vai trò của trí thức giáo dục đại học không còn giới hạn trong phạm vi quốc gia, mà tầm hoạt động phải hướng đến một không gian toàn cầu, xuyên biên giới. Việc đẩy mạnh quốc tế hóa giáo dục đại học sẽ góp phần nâng cao chất lượng và trải nghiệm học tập toàn cầu, giúp thúc đẩy quá trình hội nhập của giáo dục đại học Việt Nam trong khu vực và trên thế giới để từ đó nâng cao chất lượng đào tạo, nghiên cứu, hợp tác, trao đổi trí thức giáo dục đại học và mang lại tiềm năng nghề nghiệp cho sinh viên. Để thực hiện được chức năng này, đòi hỏi đội ngũ giảng viên phải có trình chuyên môn cao, có khả năng tin học và ngoại ngữ thành thạo. Bởi vậy, tại Đại hội XIII, Đảng khẳng định: “... Cùng với đề cao vị trí, vai trò và trách nhiệm xã hội, cần đổi mới mạnh mẽ chính sách đãi ngộ, chăm lo xây dựng đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục là khâu then chốt” [7, tr. 138].

3. MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA TRÍ THỨC Ở CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC ĐẠI HỌC

Trong giai đoạn hiện nay, vị trí và vai trò quan trọng của đội ngũ trí thức ngày càng được nhận thức đầy đủ, toàn diện và sâu sắc hơn. Nghị quyết 45-NQ/TW ngày 24/11/2023 Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII đề ra nhiệm vụ:

“Tạo đột phá, chuyển biến mạnh mẽ, toàn diện về chất lượng đào tạo nhân lực trình độ cao, bồi dưỡng nhân tài trong các cơ sở giáo dục đại học, cơ sở nghiên cứu khoa học; xác định lĩnh vực, hướng nghiên cứu trọng điểm, ưu tiên gắn với yêu cầu đẩy mạnh nghiên cứu, phát triển khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo”

[1; tr.4].

Để phát huy được vai trò của đội ngũ trí thức nói chung, trí thức giáo dục đại học nói riêng, cần thực hiện một số giải pháp sau:

Thứ nhất, Trí thức giáo dục đại học thường xuyên trực tiếp gắn hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong các cơ sở giáo dục đại học; họ có sứ mệnh tiếp nhận, sáng tạo và truyền bá tri thức nhằm mục tiêu nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực và bồi dưỡng nhân tài. Bởi lẽ, giảng dạy đại học là hoạt động ở trình độ cao nên đòi hỏi đội ngũ giảng dạy và nghiên cứu, quản lý cũng có trình độ cao hơn. Bất kỳ trường đại học nào cũng đều có nhiệm vụ đào tạo đáp ứng nhu cầu xã hội và là trung tâm nghiên cứu khoa học và chuyển giao ứng dụng công nghệ. Do đó, mỗi trí thức ở các trường đại học không phải chỉ có năng lực và phẩm chất của người giảng viên mà còn phải gắn liền với nghiên cứu khoa học. Quan trọng hơn là họ phải biết tổ chức, điều hành, quản lý quá trình nhận thức của người học bằng hoạt động giảng dạy, đồng thời phải liên tục tự nghiên cứu, triển khai các ý tưởng khoa học, định hướng và giúp cho người học có khả năng tự tìm tòi, sáng tạo những tri thức mới. Như vậy, mỗi giảng viên cần nhận thức được giảng dạy và nghiên cứu khoa học là hai nhiệm vụ song song không thể tách rời; các cơ sở giáo dục đại học cần tạo môi trường hỗ trợ, khuyến khích giảng viên trong việc phát huy tối đa năng lực giảng dạy và nghiên cứu khoa học.

Thứ hai, Trí thức giáo dục đại học có nhiều biến đổi về số lượng, chất lượng, cơ cấu và thường xuyên tiếp cận, luôn đi đầu trong các nghiên cứu, phát minh, ứng dụng công nghệ mới đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực và đổi mới giáo dục trong giai đoạn mới trên

các lĩnh vực, các ngành nghề khác nhau. Thực tiễn luôn vận động, biến đổi và phát triển đòi hỏi nhận thức cũng phải phát triển để phù hợp đòi hỏi nhiều ngành nghề mới ra đời. Cùng với sự phát triển về kinh tế - xã hội là sự phát triển mạnh mẽ của cách mạng KH&CN đòi hỏi khắt khe

về chất lượng đào tạo nguồn nhân lực từ các cơ sở giáo dục đại học. Nếu như trước đây, tài nguyên thiên nhiên đóng vai trò là nguyên liệu chính, đầu vào chủ yếu của quá trình sản xuất thì đến nay tri thức, khoa học và công nghệ được xem là yếu tố quyết định sự phát triển kinh tế xã hội. Vậy, muốn đáp ứng được những đòi hỏi đó, phải chuẩn bị nguồn lực chất lượng cao được trang bị những kiến thức chuyên sâu, làm việc chuyên nghiệp, tích cực chủ động, tư duy độc lập và sáng tạo, thích ứng nhanh trước những biến đổi của thị trường. Đòi hỏi mỗi một cá nhân trí thức ở các trường đại học phải nỗ lực không ngừng nâng cao năng lực và trình độ chuyên môn, những hiểu biết về các vấn đề chính trị xã hội, hiểu biết rộng về các ngành khoa học khác, đồng thời luôn đổi mới phương pháp, cách thức, nội dung giáo dục với khả năng sư phạm cao trong việc tổ chức, định hướng quá trình dạy học, không ngừng tìm tòi, sáng tạo, nghiên cứu khoa học tạo ra những tri thức mới, tiến bộ,... Bên cạnh đó, đòi hỏi đội ngũ này cần có trình độ ngoại ngữ và khả năng sử dụng, khai thác công nghệ thông tin hiệu quả... để tiếp cận và khai thác những giá trị mới, tiến bộ của thế giới. Do đó, cần tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi, có chính sách đãi ngộ thỏa đáng đối với đội ngũ trí thức tại các cơ sở giáo dục đại học.

Thứ ba, Trí thức giáo dục đại học là bộ phận tiêu biểu của đội ngũ trí thức, có trình độ học vấn cao là lực lượng trực tiếp tham gia vào bậc học cao nhất của hệ thống giáo dục quốc dân, nhạy cảm với các vấn đề chính trị - xã hội, đặc biệt có đội ngũ làm công tác quản lý, lãnh đạo có nhiệm vụ vận hành ổn định sự phát triển của các cơ sở giáo dục đại học trong bối cảnh mới.

Hiện nay, giáo dục đại học có nhiều thời cơ đồng thời nhiều thách thức mới, mạng lưới các cơ sở giáo dục đang được sắp xếp, quy hoạch và có xu hướng tự chủ. Do đó, có nhiều vấn đề cần được đội ngũ trí thức ở các cơ sở giáo dục đại học nghiên cứu xây dựng sứ mệnh, chủ trương phát triển ở mỗi giai đoạn khác nhau. Việc đảm bảo chất lượng đào tạo của mỗi cơ sở giáo dục đại học phụ thuộc rất lớn vào vai trò lãnh đạo cử người đứng đầu, bộ phận lãnh đạo quản lý, họ là những người nắm rõ các xu hướng, chủ trương phát triển giáo dục cũng như đặc thù đào tạo và nghiên cứu của mỗi cơ sở nhà trường để chủ động lên kế hoạch, mục tiêu cũng như tạo những môi trường, xây dựng chính sách phát triển đội ngũ của đơn vị, đặc biệt là trong xu thế giao quyền tự chủ tài chính, tự chịu trách nhiệm giải trình trước xã hội đối với mỗi cơ sở giáo dục đại học hiện nay theo như quy định của Luật Giáo dục đại học - bổ sung và sửa đổi một số điều (2019). Nội dung và biện pháp của quá trình đào tạo nguồn nhân lực phụ thuộc vào việc phát huy tính tích cực, tự giác, sáng tạo, chủ động của chủ thể tham gia đào tạo, cụ thể việc nâng cao thể lực, trình độ chuyên môn nghiệp vụ và rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống, suy nghĩ, quyết tâm của chủ thể... Tính tích cực của chủ thể còn thể hiện ở khía cạnh tinh thần, đó là lòng hăng hái. Như vậy, cần tiếp tục đổi mới đào tạo, bồi dưỡng để nâng cao chất lượng và số lượng đội ngũ trí thức theo Nghị quyết 45-NQ/TW ngày 24/11/2023 Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII đề ra: “Phát huy vai trò, trách nhiệm của đội ngũ trí thức, nhất là các nhà khoa học giỏi, chuyên gia đầu ngành, nhân tài, trí thức trẻ nhằm khơi dậy lòng yêu nước, tự hào dân tộc, tin tưởng và ủng hộ đường lối, chủ trương của Đảng; nhận thức sâu sắc về sứ mệnh của trí thức đối với đất nước; nêu cao tinh thần trách nhiệm, tâm huyết, chủ động tham gia nghiên cứu nâng cao năng lực, trình độ. Đồng thời, phát huy tinh thần đoàn kết, sức mạnh tổng hợp của đội ngũ trí thức Việt Nam góp phần tích cực cho sự nghiệp đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc” [1, tr. 7].

Như vậy, đội ngũ trí thức nói chung, trí thức giáo dục đại học nói riêng, luôn có vị trí, vai trò quan trọng trong quá trình phát triển đất nước. Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng, tiếp tục vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng luôn nhất quán xác định rõ, đội ngũ trí thức đóng vị trí, vai trò là trung tâm, hạt nhân của sự phát triển công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Với trí thức giáo dục đại học có vai trò trung tâm trong việc đào tạo nguồn nhân lực và nguồn nhân lực chất lượng cao. Để phát huy vai trò của đội ngũ này cần giải quyết các vấn đề: Tiếp tục nâng cao nhận thức và tạo điều kiện cho trí thức giáo dục đại học trong thực hiện nhiệm vụ giảng và nghiên cứu khoa học; tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi, có chính sách đãi ngộ thỏa đáng đối với đội ngũ trí thức tại các cơ sở giáo dục đại học; tiếp tục đổi mới đào tạo, bồi dưỡng, nắm bắt xu hướng để nâng cao số lượng và chất lượng đáp ứng yêu cầu của thực tiễn đất nước.

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

1. Ban Chấp hành Trung ương (2023): Nghị quyết số 45-NQ/TW ngày 24 tháng 11 năm 2023, Nghị quyết Hội nghị lần thứ tám Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (1979): Nghị quyết của Bộ Chính trị về cải cách giáo dục (Lưu hành nội bộ).
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2007): Văn Kiện Đảng, Toàn tập, tập. 50, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2008): Văn kiện Hội nghị lần thứ Bảy Ban chấp hành Trung ương khóa X, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam (2006): Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam (2011): Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
7. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021): Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
8. Vũ Thị Hằng (2017): *Đội ngũ trí thức ở các trường đại học trong quá trình xây dựng triết lý giáo dục Việt Nam*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.